EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET
12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Hans Schöler

Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis, eesmäik, Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 45

Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 129, 631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimispostiarve nr. 28850

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 155.–
Termin (4 kuud) ..... kr. 56.–
Kuu ..... kr. 15.–

Kuulutusehind 75 öörl mm.
Arikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren

Esmaspäeval, 24. augustil 1970
Upplaga C — Nr. 194 (3478)

Vaidlus Baltikumi küsimuses Sydsv. Dagbladeti veergudel

LUND (EPL) — Juuli kuul avaldas Lõuna-Rootsi suure levikuga päevaleht "Sydsvenska Dagbladet" oma kultuurküljel Nils Uthorni sulest silmapaistva ja heatahtliku artikli Balti vabariikidest nende 30. aasta okupeerimise puhul Nõukogude liidu poolt 1. augustil ilmus samas Lennart Daluvistilt kommunismi sõbralik kirjutis, kus katsutil õigustada Sovjeti okupatsiooni ja toodi rida võhiklikke fakte sündmuste ja olude kohta Baltis riikides. Sellele on lugevalt reagerinud nii eestlased kui lätlased. 15. augustil ilmus "Sydsvenska Dagbladets" ins. Agu Kriisa sulest kolmeveeruline artikkel "Iseseisvad Balti vabariigid" ja 17. augustil samas suures artikkel pol. mag. Imants Alksniselt, pealkirja all "Tõde Baltikumist". Mõlemad skribendid kuuluvad nooremasse generatsiooni. Toome järgnevalt kokkuvõetud nende kirjutiseist.

Agu Kriisa märgib, et eesti kroon oli tollel ajal sama kursiga kui rootsi kroon. Tarbeainete hinnad olid aga Eesti vabariigis madalamad, millelõttu oli rootslastel odavam kiiastada Eestit. Elustandard eesti töötustöölisel oli sama rootsi töölisega kuna aga eesti põllutöölise olukord oli paremi kui tema rootsi sellelisel. Eesti tollesegne suurem siseturuk oli talumajanduse saaduste eksporduist, nagu tänapäeva Taanil. Vastamata suurtele ratsionalisacerimistele oli töötuses samapalju tööklisi kui 1914 a.

Et nimetada üks mittekommunistlik valitsus reaktsionäärseks-parempoolseks, on tänapäeval siin moes. Reaktsionäärne tähendab tagasikiskumist, reformide vastast. Kui eesti maareform, kus mõisnike maa tükeldati maata rahvale (ja mille Rahvasteliit, kuhu mõisnikud kaebasid, leidis olevat selle sotsiaalseks reformiks), lastekodude ja lasteaiahaiha sisseseadmist (enda Rootsis tol ajal veel ei tuntud), rahvakoolide ja hariduseda põhjalikku arendamist, kultuursuutoonimist kõigile, vähemusrahvustele Eestis riigi toetusega (vasta juutide Kultuurautonoomiaseadusele, kus Eesti vabariik on alukesena sissekantud-vääristatud) — nimetada reaktsionäärseks, siis tunnustan ma seda sõna.

Lennart Daluvist nimetab, et Eestis toimusid vahistamised enne 1924. a. L. detsembri kommunistlikku riigipöörde katset, aga ei nimeta selle põhjust. Uurigu ta "Pravdast" aprillis 1929 a. kas kirjutasi: "Rahuleping Eesti ja Nõukogude vahel on ainult ajutine".

Lenin ütles: "Enne, kui tint jõuab selle allkirjadel kuivada, kasutab see kehtivuse kommunismi eesmärgi heaks. Uks leping on poliitiline akt, mitte juridiline." Samuti peaks L. Daluvist-studerima **A. Sunila** raamatut "Eesti proletaariaadi relvadega ülestõus" (Tallinn, 1961 a.

Seilest nähtub, et kommunistid juba 1920. a. algasid ettevalmistustega, nagu Venemaalgi 1917 a., et kutsuda demokraatiat, mida ei olnud sõjandeid ei Eestimaal ega Venemaal. Selle rasmatu 9. lehekülje konstatseeritakse: "Tahu lepingugs Tartus tekitati suur lõhe imperialistide keskel ja Eesti ei muutunud inglisemaa käsilaseks. (Lhk. 14 sealsel). Nii "Pravda" kui "Izvestija" toetasid reivaces ülestõusu ja kõik eeldused selleks olid olemas". Need on nõukogude teated, mis näitavad, kuidas valmistati ette, et kukutada demokraatiat ja asendada seda punase diktatuuriga. On huvitav, millist süsteemi pooldab L. Daluvist?

Need 275 tõkut, kes võtsid osa Eesti demokraatliku valitsuse kukutamisest, toodiki paari tunni jooksul mahalasta ca 40 inimest ajal, kui Eesti piirilaga ostasid enne mobiliseeritud punaväe üksused raadio teel appikutset "uuelt ajutiselt valitsuselt".

Samuti võiks küsida, miks Eesti vabahtlikult ei lõtunud Venega ajal enne 1924 a., kui pahempoolsetel rahvondadel oli Riigikogus 60 protsenti kohtadest ja nad kujundasid valitsuse? See ei sobi kokku L. Daluvisti insinuatsioonidega. On see siis diktatuur, et keelustada üks partei, kes vooru riigi toetusel relvastatud jõuga tahab vägivallaga ülevõtta valitsusvõimu? Mis puutub diktatuurisse, sii E. V. president, nagu de Gaulle hiljem. Prantsusmaal, erakorralised volitused, rahvalt 1923 a. valimistel. Põhjust selleks andis rahutus, mida tekitasid natsistlikud ja fašistlikud liikumised Saksamaal, Itaalias ja Soomes. Nad olid leidnud ideesõpru Balti kunis, kes samuti kui kommunistid 1924 a. tahtsid asendada demokraatlut diktatuuriga.

Kuna L. Daluvist meeledi nimetab läti sotsiaaldemokraati Bruno Kalnist kui läti iseseisvuse arvustajat, siis tahan ma nimetada, et Kalnins on korduvalt kriipsutanud alla, et Läti kaunein aeg oli selle iseseisvaeg. Seda on ta teoritsenud ka rootsi raadios.

— Lõpuks uperspaliitab L. Daluvist, kui ta nimetab, et Balti vabariigid olnud klassiühiskonnad teravate klassivahedega. Kui siis baltirahvad olid hiljem "ühtelähed ja klassivahedusta" nõukogude ali, miiks siis oli tarvis venelastel küüditada 15 protsenti elanikkonnast (1944 ja 1949 a.- ja miks inimesed riskeerivad elusa sealt põgenedes? Ja miks Nõukogude liit valitseb jatkuvalt väga karmide ahinõudega veel peale selle kui 15 protsenti ebaustavat elemendist on kõrvaldatud?

Kui Liitunud Rahvad viimaks ehk ometi tahaks võtta oma päevakorda Balti küsimust, siis kuuleksid ka L. Daluvisti tõlgi isikud tõde, mida nad seni Sovjeti propganda abiga on hoolega vältinud. — lõpetab Agu Kriisa oma silmapaistva artikli.

Imants Alksnis lükkab omas artiklis ümber valeinformatsiooni iseseiseva Läti kohta. Ta märgib L. Daluvisti kirjutise kohta, et see sisaldab põhjendamata oletusi ja paljastab autori totaalset võhiklust olukordade kohta Baltikumis. Käsitades rahva suhtumist sovjeti

Järg. lhk. 2.

Eestlastest argumenteeris Agu Kriisa.

Vikerlased saabuvad Rootsi neljapäeval

Ammuoodatud Montreali "Vikerlaste" rahvuskultuurilise rühmituse kõlakaik Rootsi on algamas. Neljapäeval 27. augusti hommikul kell 8 saabub 30-pealine grupp (23 tegelast-osavõtjat ja mõned kaasasõitjad) Soomest Skeppsbro kai äärde Stockholmis.

Mis nad teevad Stockholmis peale selle, et nad esinevad laupäeval? Rootsipoolsete korraldajate poolt antakse igale tulijale juba kaal ümbrik materjaliga, kus on Vikerlaste siinse tegevuse kava. Stockholmi linna plaan, majutusplaan ja mõned olulised siinsed adressid ja faktid. Siinsete plaanide kohta kuuleme järgmist:

Kohe Skeppsbrol on neli buss vastas neljapäeva hommikul ja eelmiseks siidetakse Södra teatrisse, et sinna panna lavavarustus ja et teatriga tutvuda — Vikerlaste esinemise on lavasendusete suhtes küllaltki nõudlik, mispärast teatrilavaga tutvumine kuulub esimeste punktide hulka.

Teatrist sõidetakse edasi Millesgärdeni ja peale sealsete skulptuuridega tutvumise ootab pool üks lunch Eesti Majas. Pealeõlunat tuleb sotsiaalhoolekandega tutvumise ringsõit. On ja Rootsi sotsiaal-ala sellevõrra tuntud, et Vikerlaste noored on huvi avaldanud selle alaga siin lähemalt tutvuda asjatundliku seletusteandja saatel. Kell 17 ollakse tagasi Eesti majas — seal on kokkusaamine majutajate-vastuvõtjatega ja siis valgustake lainli, mid juba ajutisesse hädudesse peresrahva eestvedamisel.

Reedel on organiseeritud käva osas esmeloõnsal ehe nähtud Wasa muuseum ja Skansen. Peale söömist, mis ka sceekord on Eesti Majas, on pealeõunaks määratud vaba aeg omal käel linnaga tutvumiseks ja selle pärka ringsõidu viimane "shopping" võimalus. Laupäev nimelt läheb juba esinemise tähe all. Hommikupoole lavaproovid ja õhtupoole kaks esinemist. Peale esinemisi on veel kavas iks lühem snavaheline koosvõtlemine koos vastuvõtjatega ja pühapäeval ootab juba tagasisõit Kanada poole.

Siiani on ajakirjandus Vikerlaste suurt huvi tundnud ka kohtades kus nad üldse ei esinenud. Eriist tähelepanu oli näha Frankfurtis Saksamaal ja Soomes. Põhjust ju selleks on — juba rühma nooruslikkus annab sellele erilime — nii on tegelised peale juhtide kõik alla kaheksamne aasta. Sellele vaatamata on trupil suur esinemisvõlumus ja tase näitab ka see, et Vikerlased on turneel osalt Kanada keskvalitsuse toetusel nn "cultural exchange" programmi raames. Loodame, et ka Stockholmis arvukas publik Vikerlaste võimetes veöib veendude, Södra teatris laupäeval.

"Vikervalla" — kahevaatuseline muusikalavastus rahvaloomingu ja omaloominguga. Södra teatris 29. augustil kell 16 ja kell 19.30. (Esimesel etendusel on sissepääs õppivale noorsoole ja pensionäridele peale hinnaga). Piletead saab tellida Eesti Kultuuri Koondisest (telefon 11 31 10) ja Väike-Eestist (tel. 31 59 23). Piletiandmisel pöörmed mõiigli teatris tund aega enne etenduse algust.

Vikerlased esitamas "Vanatüdruk, kõõts-kõõts..."

Fordi katse õhupadjaga

DETROIT — Fordi autotöötus Detroidis kavatseb katseks varustada 200 kuni 400 autot n.n. julgeolekupadjaga, mis tõlluvad kokkupõrke puhul silmapilkselt ja taskistavad sõitjaid nõoga vastu autoarmatuurlanda kukkumast.

Ohjupadjad võetakse esilagu tarvituisele kompanii ametnikkude sõõukites ning neid ei lasta enne turule kui need on põhjalikult läbi katsetatud.

Surm munaviskajale

KAMPALA — Uganda parlament võttis vastu seaduse, mille kohaselt igaüks, kes viskab riigi presidenti munaga, saab olnegse vanglakaristusega ja see, kes presidenti revolvriga ähvardab, isegi sel juhul kui see on lasdimata, käib surmanuhtluse alla. Seadused kehtestati pärast hiljutisi atentaadikatseid president Milton Obote vastu.

MIKIHIIR 40-AASTANE JUUBELIPIDU DISNEYLANDIS

LOS ANGELES (EPL) — Mikihiir, Walt Disney jooristatud filmide kõige toredam kuju, igavesti noor kaho "Oscariga" auhinnatud maailmakuuluus, sai tänavu 40-aastat vanaks. Temale on pühendatud 90-ne minutilune värvifilm "The fabulous story of Mickey Mouse", mis praegu jookseb Stockholmis. Mickey on ka tähtis tegelane Los Angeles'i Anaheimi äeelinna maaalal asuvas filmilikus vilutõigis, nimega Disneyland, mis tänavu juulis sai ainult 15 aastat vanaks, ent selle aja jooksul on rõõnustanud oma 56 miljonit suurt ja väikest turisti.

Romantiseeritud versioonil järgi on Mikihiir sndeks aga tõõts noore kariksturisti Walter Elias Disney valmusõnnitus sellest ajast, mil ta oma kehva pööningukambri hiireaugust nägi neid loomakesi sisse ja väljapiivavat. Tegelikult jooristas Disney oma esimese Mickey, kelle ta ristis Mortimeziks, aastal 1927, et konkureerida Pat Sullivani juba kuulsaks Felixiga. Esimesel kahel Mickey-filmil polnud mingit edu. Alles siis kui Walt Disney ahikassa nõuandel Mikihiire teravad piirjoonednuudeti pehmemaks, ta kuju ümmarguseks ja talle anti nus lõõtus nimi "Mickey Mouse" algas tema võiduküik.

Senini on Mickey Mouse peaosa mänginud 121, filmis ning esinenud kõrvalosalisena või üksikutes stsenides kokku sajas jooristatud filmis, näiteks kuulsas "Fantasias".

Talle on selisinud igavene pruut Minnie, alati hädas Pilhu Part, veidrakuu Pluto, hirvepoeg Bambi, Lumivalgeke ja selise põõlpoiss, Peter Pan, Tuhkatriinu, Okasroosike ja palju teisi — aga Mikihiir on ikka kõigist tile. Ta esineb tuhandes variandis: kõil ajakirjades, televisioonis ja mängusajadena. Mickey on oma filmides ainus kullaseevus, cowboy ja sõja ajal leegi merevõelane. Walt Disney pööningukambri ateljeest on saanud suurfirma Walt Disney Productions, kus töötab tuhandeid jooristajaid ja karikaturiste ning kus vändatakse ka mängufilme ning pinevaid looduse ja loomastiki dokumentaar-reportaaže. Chicagos sündinud Walt Disney suri 65. aastase multimiljonärina nelja aasta eest ei ole aga oma suure elutöö tallennud mitte ainult filmidessa vaid ka suurde lõbustuste parki, Disneylandi, mis praegusel Hollywoodi filmikriisi ajastul on kahtlemata tuhlitoovam kui tegelik filmitöö stuudiotes.

Veetsin pool palavat suvepäeva Disneylandis oma konvendikaaslase Luige Lillega ja tema laste, 10-aastase Mardi ja 5-aastase Lisaga. Luige on lõpetanud sõnse ülikooli rasmatukogunduse alal ja on oma igapäevase töö kõrval ka Los Angeles'i Eesti Tõlenduskooli rasmatukogu hoidja. Tema ahikassa, mehaanika insenerid.

Järg. lhk. 2.

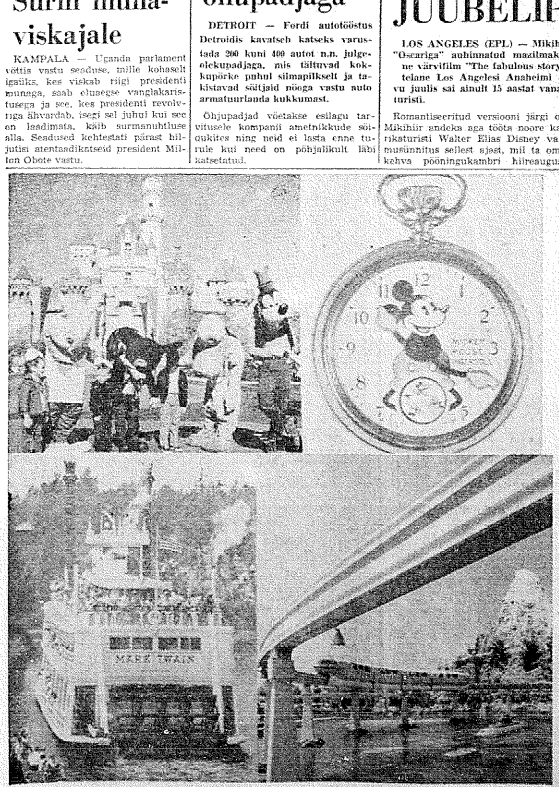

Alice Imedemaa jänes, juubeldav Mikihiir ja teisi Disney filmikujusid Okasroosikese lossi ees vestlemas külastajate-lastega. Taskukell Mikihiire kujuga — üks paljusid suveniire, mida pakub Disneyland. Vasakul: Valge rataslaev, nagu neid vanasti liikus Missisipi jõel ja paremal voolujooneline Alice'g ühercõõpraudtee kunstliku Matterhorni mäega tagaplaani, on eelistatumad liiklemisvahendid Disneylandis.

Vene spioonlaevastik Läänemerel suureneb

N. Liit on üha enam oma sõjalaevastiku-valve Läänemere suudmesse edasi nihutamd, konstateerib Dagens Nyheter. Taani kaitseväe informatsioonitenestus märgib, et Venemaalgi on selle suve jooksul oma spioonlaevastikku Taani sõuduvetes suurendanud. Vene valvrabelik on ma. tõlenemd ühe sõjalaevaga nn. Riia-klassist, milline oma positsioonist Skagenist põhjapool võib jälgida laevu, milled tulevad Põhjamerest Rootsi, Norrasse või Taani. Nimetatud vene sõjalaev on varustatud ülimoodsa elektroonilise materjaliga.

Vene valvelaevastik on eeskätt huvitatud NATO-riikide merejõudude õppetegevusest. Läänemere ümbruskonnas. Aga venelased jälgivad, teadagi, ka terava tähelepanuga rootsi, taani ja norra laevaliiklust.

Kui ameerika angaarlaev k. a. juunis külastas Kopenhaagenit, jälitas teda vene sõjalaev üsna lähedas distantsis läbi Skagerraki. Kategatti ja Oresundi.

Nii i otsi kui ka taani merejõud on ammugi teadlikud suurest vene huvist laevaliikluse vastu Rootsi ja Taani rannikuil. Poola, Ida-Saksa ja Sovjeti "spioonlaevi" on pikka aega operiertnud väljaspool Falstebod. Poola leevad valvavad umbrust Rügeni ja Falsteri vahel ja idamaisised patrullerivad lõunapool taani Lollandit.

Rootsi merejõudude juhikond võtab, nagu D.N. märgib, veeleaste jälitamist kui rutiinilist tegevust. Vene sõjalaevastiku edasinihutamist ja spioonerimise aktiivsust võetakse kui automaatset tulemust sellele, et tema sõjalaevastik suureneb pidevalt ja teostab sellega ühenduses aina uistuslikumaid manöövreid maailmameredel.

Taani poolel nenditakse, et vene "spioonlaevastik" oma elektroonilise seadmetega Läänemere suudmes on enneküõike kehtivuse tõttu sellest, et ürituada deshifreerida signaale, mida NATO sõjalaevad omavahel kasutavad. Sellega õpivad venelased tundma ühelpoolt NATO merevõe taktikat ja teiselpoolt õpivad kahjustada nende koode ja shifreid.

Värmlandi eestlased pidasid suvepäeva

Varemate aastate eestkujul oli ka käesoleval aastal ilmastaat Värmlandi eestlaste poolt, kui nad 1. augustil kogunesid suvepäeva veetmiseks dr. Jaan Seimari suvemajja Ilumlekili, Glafsfjordeni kaldale. Suvepäev oli järjekorras juba kahekümneteine ning erimiste aastate eestkujul oli osavõtjaid saabunud kõikidest Värmlandi keskustest, kus eestlased on endile uued kodu rajanud ja sobivad töõbohad leidnud. Suvepäevale saabujaid võtsid vastu peale perekond Seimarile veel Arvika Eesti Seltsi esimees dr. Ilmar Voorema ning juhatuse liikmed A. Paas ja E. Jõemurm.

Suvepäev algas Eesti rahvusliipu heiskamisega, mille kestel lauleid kõssolijad: "Kaunistagem Eesti kõjad, kõime kodu värvega ..." Avasõna ütles dr. I. Vooreman, tervitades kõike traditsioonilisest Värmlandi eestlaste suvepäevast osavõtjaid, kes sellega näitavad oma ühtekuuluvust eestlastena ning soovi rõõgemeda võõtluse jätkamiseks kodumaa vabastamiseks õõstajaist.

Pikema ettekandega esines J. Adila, kes kõneles venelaste missioonisi maailmas, pestudes läbimalt nende paradiisi rajamise soovil ühenduses russifitseerimise ja panslaavismega. Lõpul vastles kõnelejа veel teisi Läänele võõraid hoiakuid venelaste juures, nagu loodusnähtuste personifitseerimisi ja iseenda ülistamist. Kõik need venelaste kummalised arusaamised sõitavad kaasa oute mõrade tekitamiseks N. Liidu koloonialimperiumi alustrase, mille tagajärjel ikestatud rahvastele saabub silmapilk, millal vabadus jääb võõtjaks punase orjuse üle.

Sellega oli arutelik suvepäeva esimene ring osavõtjad lõõstasid seejärgsa omavahelisteks vestlemiseks viisi suplemiseks Glafsfjorenis. Pärast seda järgnes lühike kohakinnitamine ning kohvijoomine, mille eest olid hoolitsemud kohalikud daamid. Hiljem kogunesti rahvusliipu alla, kust kõlasid lähemale paari tunni kestel nii vanemad kui ka uuemad eestikeelsed laulud.

Pikkese koojangul lõpetas esimese suvepäeva. Lõpu ellalaskmine toimus hünni helide saatel ning suuremad osal osavõtjail algas seejärel kojusõit.

Vähesed kaasmaalased, kes olid kohale tulnud väljaspoolt Värmlandi piire, ütlesid tänusõna juhatuse liikmelle hubaselt korraldatud perekondliku suvepäeva eest ning kinnitasid, et need eestlased, kes mujal Rootsis elavad ja suvepäevast osa ei võtnud, on väga palju kaotanud.

EELK Connecticuti Koguduse leerilapsed Brooklyni Jaani kirikus. Vasakult: Henry Egon Aalberg, Aleksander Robert Aalberg, õp. A. Abel, Asli Tiiu Kokk ja Eevi Tõna.

EPL 24. augustil 1970

KONGRESS

Tallinnas algas 17. augustil n.n. *rahvusvahelisel* kongressi, kuhu oli kutsutud teadlasi kogu maailmast, m. h. ka Rootsist. Kui suurt tähtsust kongressi õnnestumisele omistati kommunistliku diktatuuri poolel, seda kriipsutas alla mõõdunud tolvel Stockholmi saadetud erimissioon, kuus kongressi organiseerimiskomitee esimees prof. Paul Ariste okupatsiooni kultuuripolitruki Endel Sõgelija külastasid nimenkiid pagulased asuvaid eesti keeleteadlasi ja püüdsid saavutada nende nõusolekut kongressile tulemiskuks. Okupatsioonile näib väga oluline olevat näidata, et ka üldtunjud pagulasteadlased oua võtavad ja asjale oma aktsepti annavad, mille üheks eesmärgiks on maha suruda väljaspoolt tulevaid süüdistusi veneliste vastu, nagu olekski nad süüdi terve rea soomeugri hõimude vaimses hävitamises venestamisega, mis kiire intensiivsusega näol on kõikin pandud kõigi kongressimaal Eestis. Ja siin on asjal veel teinegi poliitiline motiiv: näidata, et vaimne elität töötab koos okupantiega. Mitte ainult ekspeeritud Eestis, vaid ka väljaspool.

Nõukogude poliitilised eesmärgid on peegeldunud nii okupatsiooni- kui väljasajkirjanduses. Tallinna leetles "Rahva hääl" oma esiküljel ja päev saabuvaid teadlasi, kusjuures torkas silma, et raporteerili ainult professorit tiitliga külalisi, mitte aga dotsente ja dokteriid. Soome akadeemia liikmed Kustaa Vilkuna ja Erkki Itkonen, professor Lauri Posti, rootsi professorid Bo Wickman, Björn Collinder ja Julius Magiste ning USA professor Ilse Lehiste olid nimekirjas raporõis, mille järele vastuvõtukomitees sadamas soomeugri keeleteadlast vast annukesena esindas organisatsioonikomitee esimees ja külalsfiguur prof. Ariste, kelle seljataga oli teadlase tiitliga parteitusuade vägi . . . "vastutav organiseerimissekretär" Endel Sõgel ise, Eesti iseseisvuse lammutamisel tegev olnud Arnold Veimer, organisatsioonikomitee abiesimehe (vene süsteemis on abiesimees venelasena tegelik võimukandja) B. Serebrennikov, vana parteimiees Eduard Pall, A. Kask, V. Maamägi j.t. Need olid siis saabujate kolleegid.

Vägagi venelikult paljastav oli soomeugri avamispäeval Tassi kaudu läänne ajakirjanduses levitatud telegramm, mis muude ära trükiti Helsingin Sanomates (17. aug.). Selles teatatakse soomeugri kongressi algamisest Tallinnas ja samal ajal jutustatakse, et vene teadlased on leidnud seni tundmata sürja (komi) rahva repose, mille värsside seltsgh, et sürjalased olid juba kultuurtiliselt läbikäimises võimsa Novgorodi riigiga, liitudes aga 14-ndal sajandil Moskva külge. Üldiselt: "Lähedane läbikäimine venelastega kajastub ka nende reposes, lauludes ja muistendites. Vene varalased on ka sürjanite vaenlased. Nende kangelasi ülistatakse kui Venemaa kaitsnaid" . . .

Selles peavad telegrammi lugejad saama mulje, et Venemaa omakorda on olnud sürjanite kaitsja ja järelikult üldse kõigi soomeugri hõimude "hea vaim". Propaganda on läbipaistev. Sama läbipaistev kui silmatorkav püüdlikkus just soomeugri kongressi ossa, kuigi kellegil kahtlust ei ole Venemaa tulevikuplaanide osas oma eriniiiste gruppide ja vallutatud alade mittevene rahvastiku suhtes. Raske on uskuda, et kongress mingeid muudatusi selles poliitikas tooks pikemas perspektiivis.

Kutsed soomeugri kongressile on erialateadlastele olnud raskeks probleemiks, sest nemad oma ettevalmistuse tõttu vaatavad kongressile, mis on ju rahvusvaehline ettevõte, positiivselt kui vajalikule ettevõttele. Pagulusse sattunud (nagu seda jutustatakse okup Eestratsioonja näol on kõikin pandud ka kongressimaal Eestis. Ja siin on asjal veel teinegi poliitiline motiiv: näidata, et vaimne elität töötab koos okupantiega. Mitte ainult ekspeeritud Eestis, vaid ka väljaspool.

Nõukogude poliitilised eesmärgid on peegeldunud nii okupatsiooni- kui väljasajkirjanduses. Tallinna leetles "Rahva hääl" oma esiküljel ja päev saabuvaid teadlasi, kusjuures torkas silma, et raporteerili ainult professorit tiitliga külalisi, mitte aga dotsente ja dokteriid. Soome akadeemia liikmed Kustaa Vilkuna ja Erkki Itkonen, professor Lauri Posti, rootsi professorid Bo Wickman, Björn Collinder ja Julius Magiste ning USA professor Ilse Lehiste olid nimekirjas raporõis, mille järele vastuvõtukomitees sadamas soomeugri keeleteadlast vast annukesena esindas organisatsioonikomitee esimees ja külalsfiguur prof. Ariste, kelle seljata